

Το μετέωρο βήμα των έξι *

Μαρίνα Ελευθεριάδου **

Εν αντιθέσει με τις προηγηθείσες εξεγέρσεις (με μερική εξαίρεση αυτή της Λιβύης), που περιορίστηκαν σε μεγάλο βαθμό στο εσωτερικό των χωρών, η εξέγερση στη Συρία διαχειρίζεται την τύχη ευρύτερων περιφερειακών σχέσεων και ως εκ τούτου προσελκύει δρώντες, που ευελπιστούν να διαμορφώσουν την κατάσταση ή είναι παθητικοί αποδέκτες της.

Στην συριακή εξέγερση εμπλέκονται έξι εν δυνάμει διαμορφωτές των εξελίξεων (Τουρκία, Σαουδική Αραβία, Κατάρ, ΗΠΑ, Ιράν, Ρωσία), στα πλαίσια ενός πολυσχιδούς πολέμου δια αντιπροσώπων ανάμεσα στις χώρες που τάσσονται υπέρ ή κατά του Άσαντ. Από την πλευρά της εξέγερσης, η Τουρκία διατηρεί, από το έδαφός της, εποπτικό ρόλο στις πρωτοβουλίες της ηγεσίας των αντικαθεστωτικών στο εξωτερικό και στη ροή στρατιωτικής βοήθειας στους αντάρτες. Στο έργο αυτό συνδράμουν η Σαουδική Αραβία και το Κατάρ που επωμίζονται το οικονομικό κόστος της εξέγερσης. Η συνεργασία αυτή, όμως, δεν μεταφράζεται σε ένα συμπαγές σουνιτικό μπλοκ απέναντι στο σιιτικό άξονα καθώς τα αντι-ιρανικά αισθήματα αποτελούν κίνητρο για τη Σαουδική Αραβία αλλά όχι για το Κατάρ και την Τουρκία, που ωθούνται από την επιθυμία ενδυνάμωσης του περιφερειακού τους ρόλου παρά την αποδυνάμωση του ιρανικού. Αυτή η απόκλιση συμφερόντων αποτυπώνεται επίσης στις διαφορετικές προτιμήσεις που οι τρεις χώρες τρέφουν μέσα στη συριακή αντιπολίτευση.

Η Τουρκία βρίσκεται σε δυσμενέστερη θέση καθώς, αντίθετα με τις άλλες δύο που μπορούν να υποστούν μία ήττα στη Συρία χωρίς σημαντικές επιπτώσεις, είναι όμηρος των εξελίξεων, κυρίως λόγω της αναμόχλευσης του κουρδικού ζητήματος. Η κίνηση του συριακού καθεστώτος να αποσύρει στρατιωτικές δυνάμεις από τις κουρδικές περιοχές, επέτρεψε στην αδελφή οργάνωση του ΡΚΚ στη Συρία, ΡΥΔ, να εδραιωθεί ελέγχοντας μεγάλο τμήμα των βορειοανατολικών συνόρων με τη Τουρκία, δημιουργώντας έτσι μία εν δυνάμει διασυνοριακή βάση για το ΡΚΚ στο τουρκικό υπογάστριο. Οι προσπάθειες της Τουρκίας να υπο-

* Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, της 20ης Ιανουαρίου 2013

** Αρχισυντάκτρια του Κέντρου Μεσογειακών, Μεσανατολικών και Ισλαμικών Σπουδών (ΚΕΜΜΙΣ) το οποίο συνεργάζεται με το Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων (ΙΔΙΣ)

σκάψουν το PYD, με τη βοήθεια των Ιρακινών Κούρδων (KRG), υπέρ του αδύναμου, υποχείριου του KRG, «Κουρδικού Εθνικού Συμβουλίου» δεν έχουν ευοδωθεί. Οι εξελίξεις αυτές σε συνδυασμό με τις εσωτερικές ανακατατάξεις στο PKK προδιαθέτουν για μια δυναμική αναβίωση της ένοπλης δράσης που δεν αποκλείεται να σύρει την Τουρκία σε μία επέμβαση στη Συρία, ενδεχόμενο που η στάση αυτοσυγκράτησης, που έχει επιδείξει έως τώρα, δείχνει ότι απεύχεται.

Αντίστοιχη απροθυμία επέμβασης επιδεικνύουν και οι ΗΠΑ που προτιμούν έναν δευτερεύοντα ρόλο και μία αλλαγή στάσης φαίνεται δυνατή μόνο σε περίπτωση χρήσης χημικών όπλων ή επίθεσης στο Ισραήλ. Οι ΗΠΑ επιθυμούν την αποδυνάμωση του Ιράν αλλά δεν προτίθενται να χρησιμοποιήσουν στρατιωτική ισχύ για εσωτερικούς και για επιχειρησιακούς λόγους. Η δυσπραγία αυτή παρατείνει τη σύγκρουση δίνοντας έτσι χρόνο στο Ιράν και τη Χεζμπολά να προετοιμαστούν για την μετά-Άσαντ εποχή.

Η επίδραση της συριακής σύγκρουσης εκτείνεται και στις υπόλοιπες γειτονικές χώρες, ως αποδέκτες παρά διαμορφωτές της κατάστασης. Η Ιορδανία φοβάται έναν δεύτερο γύρο αντι-καθεστωτικών διαδηλώσεων. Το Ιράκ ήδη βιώνει τις απαρχές της δικής του άνοιξης, από τα τέλη του Δεκεμβρίου, όταν ξεκίνησαν διαδηλώσεις οι Σουνίτες. Ο Λίβανος, ως παραδοσιακός χώρος επιρροής της Συρίας και βάση της Χεζμπολά, αν και προς το παρόν βιώνει χαμηλής έντασης συγκρούσεις, μπορεί ανά πάσα στιγμή να αναφλεγεί. Τέλος, η στάση του Ισραήλ χαρακτηρίζεται από ένα ολοένα εντονότερο «Σύνδρομο Εγκλεισμού». Εν μέσω μιας εσωστρεφούς εκλογικής περιόδου, το Τελ Αβίβ αμφιταλαντεύεται μεταξύ ενός φιλο-Ιρανού αλλά προβλέψιμου Άσαντ και μιας Συρίας στην καλύτερη περίπτωση υπό ισλαμική διακυβέρνηση και στη χειρότερη ένα αποτυχημένο κράτος με ισχυρή παρουσία τζιχαντικών στοιχείων. Μπροστά σε αυτά τα ενδεχόμενα, το Ισραήλ φαίνεται να προκρίνει τη γνωστή (από την Παλαιστίνη και προσφάτως την Αίγυπτο) αλλά αδιέξοδη λύση της περιχαράκωσης πίσω από τείχη, εξετάζοντας το ενδεχόμενο δημιουργίας φράχτη ασφαλείας στα σύνορα με τη Συρία.

Μέσα σε αυτό το πλέγμα περιφερειακών παικτών που αδυνατούν ή δεν επιθυμούν να γείρουν την πλάστιγγα υπέρ του ενός ή του άλλου ή να διαχειριστούν τις συνέπειες μιας τέτοιας κίνησης, η συριακή κρίση πιθανόν να συνεχιστεί ως πόλεμος φθοράς με νικητή εκείνον με την μεγαλύτερη αντοχή και απρόσκοπτη εξωτερική βοήθεια.